

Терешко Ю.В.,

к.е.н., доцент

Доцент кафедри цифрових технологій та проектно-аналітичних рішень,
ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»»

м. Запоріжжя, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ДРАЙВЕР ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У сучасних умовах глобалізації цифровізація стає одним із ключових чинників трансформації міжнародної торгівлі. Вона не лише змінює інструменти здійснення торговельних операцій, а й формує нову архітектуру глобальних економічних зв'язків. Теоретичною основою процесів цифрової трансформації є інтеграція інформаційних технологій, штучного інтелекту, блокчейну та великих даних у традиційні бізнес-моделі міжнародного обміну товарами і послугами [1].

Згідно з даними Світової організації торгівлі (СОТ), обсяг глобальної електронної комерції у 2024 році перевищив 6,2 трлн дол. США, що на 9,8% більше, ніж у попередньому році [2]. Частка цифрових торговельних операцій у загальному обсязі міжнародно торгівлі зростає до 23%, що підтверджує роль цифрової інфраструктури як основи сучасних торговельних процесів. Найбільше зростання спостерігається у секторах ІТ-послуг, фінтеху, логістики та креативної економіки.

Цифровізація сприяє усуненню бар'єрів у торгівлі, спрощенню процедур, прискоренню розрахунків і підвищенню прозорості операцій. Наприклад, впровадження технології блокчейн забезпечує надійний контроль за походженням товарів, автоматизує митні процедури та зменшує ризики шахрайства.

Паралельно зростає роль штучного інтелекту (AI) у міжнародній торгівлі — він використовується для прогнозування попиту, оптимізації логістичних ланцюгів і персоналізації пропозицій у сфері електронної комерції. Водночас розвивається інтернет речей (IoT), що забезпечує відстеження товарів у реальному часі та підвищує ефективність міжнародних поставок.

Цифровізація є багатогранним процесом, який охоплює всі ланки міжнародної торгівлі — від пошуку партнерів до здійснення фінансових розрахунків і управління логістикою. Її вплив проявляється через зміну організаційних моделей, інструментів взаємодії та форм створення доданої вартості.

На основі сучасних теоретичних підходів можна виділити кілька ключових напрямів трансформації світової торгівлі:

1. Електронна комерція та маркетплейси

Розвиток e-commerce є найпомітнішим проявом цифровізації міжнародної торгівлі. Онлайн-платформи (Amazon, Alibaba, Etsy, Shopify тощо) перетворилися на глобальні торговельні екосистеми, що забезпечують безпосередній контакт між виробником і споживачем, мінуючи традиційних посередників. Теоретичною базою цього процесу є концепція мережевої економіки, де створення вартості базується на даних і взаємозв'язках, а не на фізичних активах. У результаті малі та середні підприємства отримують прямий доступ до світових ринків, а бар'єри входу суттєво зменшуються. За даними ОЕСД, близько 55% МСП, що інтегрувалися у міжнародну торгівлю через цифрові платформи, збільшили обсяги експорту протягом перших двох років діяльності.

2. Фінтех та цифрові платежі

Фінансова інфраструктура міжнародної торгівлі активно переходить у цифровий формат. Фінтех-технології (FinTech) забезпечують безпечні та швидкі транскордонні розрахунки через платформи PayPal, Stripe, Revolut, Wise, а також завдяки впровадженню цифрових валют центральних банків (CBDC). Це дозволяє скоротити витрати на трансакції, зменшити валютні ризики та підвищити фінансову інклюзію підприємств, які раніше не мали доступу до міжнародних фінансових послуг. У науковому контексті цей процес описується як перехід від традиційних банківських систем до цифрових фінансових екосистем, що базуються на децентралізованих технологіях.

3. Цифрові угоди та смарт-контракти

Використання блокчейну в міжнародній торгівлі є основою для створення смарт-контрактів — автоматизованих угод, які виконуються без втручання посередників. Це підвищує довіру між

учасниками торговельних відносин і зменшує адміністративні витрати. Теоретично смарт-контракти відповідають концепції інституційної ефективності — зменшення транзакційних витрат через усунення асиметрії інформації. Такі рішення активно застосовуються у міжнародних ланцюгах постачання, де важливими є прозорість і своєчасність виконання зобов'язань.

4. Дані як новий торговельний ресурс

У цифровій економіці дані стають стратегічним фактором виробництва та міжнародної конкурентоспроможності. Концепція data-driven trade передбачає, що аналітика великих даних (Big Data) дозволяє прогнозувати попит, оптимізувати логістичні потоки та персоналізувати маркетингові стратегії. Використання машинного навчання та AI-моделей у зовнішньоекономічній діяльності дає змогу оцінювати ризики, виявляти потенційні ринки збуту та підвищувати точність стратегічного планування. Таким чином, інформація перетворюється на товар, а обмін даними стає частиною міжнародних торговельних потоків.

5. Цифрова логістика та інтелектуальні ланцюги постачання

Цифрові технології змінюють традиційну логістику, формуючи концепцію розумних ланцюгів постачання (Smart Supply Chains). Використання IoT, GPS, RFID, хмарних обчислень і аналітики даних дозволяє в реальному часі відстежувати переміщення товарів, знижувати витрати на зберігання та мінімізувати затримки.

Теоретично це узгоджується з моделлю інтегрованої міжнародної торгівлі, де цифрові інструменти підвищують взаємодію між виробником, перевізником, митницею та кінцевим споживачем. Компанії, що впровадили цифрову логістику, скорочують операційні витрати на 15–25% і підвищують рівень задоволення клієнтів на 30%.

Підсумовуючи аналіз ключових напрямів трансформації світової торгівлі, потрібно зазначити, що цифровізація не лише модернізує інструменти міжнародної торгівлі, а й формує нову систему взаємодії між державами, бізнесом і споживачами, засновану на прозорості, швидкості та інформаційній інтегрованості. Водночас кожен напрям цифрової трансформації має **свою** функціональну роль у підвищенні ефективності зовнішньоекономічної діяльності: від спрощення розрахунків і логістичних процесів до оптимізації управлінських рішень через аналітику великих даних.

Для наочності впливу цифрових технологій на ключові сфери міжнародної торгівлі узагальнено результати у таблиці 1.

Таблиця 1.

Вплив цифровізації на міжнародну торгівлю

Сфера впливу	Цифрові технології	Основний ефект
Торговельні операції	Блокчейн, e-commerce	Прозорість, скорочення часу угод
Логістика	IoT, GPS, big data	Оптимізація маршрутів, зниження витрат
Фінанси	FinTech, e-payment	Прискорення платежів, менше посередників
Маркетинг	AI, аналітика даних	Персоналізація, прогнозування попиту
Управління ризиками	Хмарні сервіси, кібербезпека	Захист даних, мінімізація кібератак

Висновки: Цифровізація перетворює міжнародну торгівлю на гнучку, інтелектуальну та більш інклюзивну систему. Для підвищення конкурентоспроможності країни важливо забезпечити розвиток цифрової інфраструктури, сприяти експорту IT-послуг та удосконалити регулювання електронної торгівлі. Україна має потенціал стати регіональним цифровим хабом, що поєднує технологічні інновації, фінтех та електронну комерцію

Література

1. World Trade Organization. *World Trade Report 2024: Digitalization and Global Trade*. Geneva : WTO, 2025. 186 p.
2. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Digital Trade and Data Flows in the Global Economy*. Paris : OECD Publishing, 2024. 94 p.